

Přijďte na konferenci o evropském vystěhovalectví a migraci do Náprstkova muzea. Navazuje na výstavu výstavu o českých krajanech v USA zahájenou minulý týden v Armádním muzeu Žižkov

15.4.2025 - Kateřina Eliášová | Vojenský historický ústav Praha

V Armádním muzeu Žižkov je k vidění nová výstava s názvem "Co srdce pojí, moře nerozdvojí: Čeští krajané v USA 1848-1918". Vznikla ve spolupráci s Náprstkovým muzeem. Mapuje život a působení českých přistěhovalců ve Spojených státech amerických od poloviny 19. století do konce první světové války. Navazuje na ni konference Přes hranice a oceány, kde se bude mluvit o evropském vystěhovalectví a migraci. Více ve dvojrozhovoru s kurátory výstavy Michalem Cápem z VHÚ Praha a Ondřejem Crhákem z Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur.

Tato výstava je první spoluprací mezi Vojenským historickým ústavem Praha a Náprstkovým muzeem?

Ondřej Crhák: Už v 60. letech tyto instituce spolupracovaly na delimitaci sbírek. Díky tomu má Vojenský historický ústav Praha sbírku tzv. orientálních zbraní. V Náprstkově muzeu byla totiž spousta zbraní mimoevropského původu, velká část z nich se vybrala a následně převedla do sbírek VHÚ Praha.

Michal Cáp: Velkou část z nich máme vystavenou v našich stálých expozicích. Jsou to často artefakty ze starších dějin, především z 18. a 19. století. Máme tam například zbraně z Blízkého východu, Kavkazu, a dalších oblastí.

Ondřej Crhák: Ale co se týče českých krajanů v zahraničí, tak tam jsme zatím žádnou spolupráci neměli, tohle je první taková zkušenost.

Je to tedy první společná výstava?

Ondřej Crhák: Nějaké společné výstavy se dříve organizovaly, ale spíše pod hlavičkou Národního muzea. Týkaly se například druhé světové války, například třeba operace Anthropoid. Tam jsme ale neuplatnili fondy z Náprstkova muzea. Tohle je vlastně první taková spolupráce v novodobé historii.

Michal Cáp: A snad nebude poslední.

Jak Vás napadlo spojit síly? V čí hlavě se zrodil nápad uspořádat společnou výstavu?

Ondřej Crhák: Vlastně to vyplynulo přirozeně. V Náprstkově muzeu právě děláme druhý ročník konference o evropské migraci, kam nezahrnujeme jen české krajany, ale zabíráme celou Evropu.

Když jsme začali plánovat letošní ročník, říkal jsem Michalovi, že je škoda, že se v té konferenci moc neřeší téma služby krajanů v jejich nových domovských státech. Pak jsme přišli s nápadem, že bychom to mohli propojit s výstavou. Začali jsme se bavit o tom, co máme k dispozici, co má ve svých sbírkách VHÚ Praha a co by bylo zajímavé použít pro výstavu.

Michal Cáp: Vychází to také z toho, že se dlouho známe a často spolu diskutujeme o dějinách vojenství. Nejsou to jen dějiny legií a druhé světové války, jakkoliv tyhle témata dominují. A jedna z našich debat vedla k osudům Čechů během americké občanské války. Jak se do Spojených států dostali, a pak i jaký si zachovali vztah s vlastí. Máme k tomu fondy, máme předměty, máme příběhy, a to je dnes asi nejdůležitější. Často máme tendenci soustředit se jen na věci, které se nás přímo týkají, ale svět je propojený. A tahle výstava to pěkně ukazuje.

Přečtěte si reportáž z vernisáže výstavy.

Ondřej Crhák: A navíc to má širší rozměr. Téma druhé světové války nás samozřejmě stále zajímá. Češi sloužili nejen v československé armádě, ale i v americké armádě. Například vnuk Antonína Čermáka byl na Iwo Jimě. Existují z toho krásné fotografie. A Češi se zapojili například i do odboje na Filipínách.

Michal Cáp: Na Filipínách to byli baťovci (zaměstnanci koncernu Baťa), co je další hezký příklad globální propojenosti českých zemí.

Ondřej Crhák: Přesně Baťovci., jak jsou označováni zaměstnanci firmy Baťa na jejich zahraničních pobočkách měli často přirozeně kontakty na tamní krajaňské komunity. To mi přišlo opravdu zajímavé. Téma českých emigrace ukazuje mimo jiné i jinou dimenzi Náprstkova muzea – že nejsme jen etnografické muzeum, ale že můžeme otevírat i aktuální témata, jako je migrace a obecně pohyb lidí po planetě. Pro návštěvníky by mohlo být zajímavé srovnání, že Češi, kteří v devatenáctém století odcházeli do Ameriky, měli podobné motivace jako lidé, kteří dnes odcházejí z Afriky nebo Blízkého východu do Evropy.

Michal Cáp: Ozbrojené konflikty a otázka zahraničních dobrovolníků je to téma, které v různých kontextech rezonuje i dnes, ať už se jedná o dobrovolníky na Blízkém východě, na Ukrajině, nebo v jiných konfliktech. Toto téma nás vlastně spojuje s minulostí, například se službou emigrantů v armádách. Lidé totiž nesloužili pouze v armádách států, kde se narodili, ale často se snažili integrovat do jiných společností. Někteří z nich pak jednoduše cestovali po světě a s různými motivacemi vstupovali do různých armád. Někdy se snažíme tyto jevy zachytit, ale jsou to fenomény, které jsou součástí témat, o kterých uvažujeme v souvislosti s možnými budoucími spolupracemi, jako například Interbrigády ve španělské občanské válce nebo dobrovolníci v různých konfliktech od Blízkého východu až po Vietnam – to jsou témata, která mohou být součástí našich budoucích projektů. Dějiny už dnes nejsou nacionální, jsou transnacionální.

Oslovili jste pro tuto výstavu i současné krajany žijící v USA?

Ondřej Crhák: Co se týče současných krajaňských komunit, s nimi přímo na této výstavě spolupráce nebyla. Avšak skrz archiv Náprstkova muzea jsem s nimi v kontaktu. Pravidelně nám předávají materiály o jejich činnosti, díky čemuž je archiv je „stále živý“. Kdybychom ale plánovali větší výstavu, bylo by skvělé zahrnout do ní i rozhovory s těmi lidmi, zpracovat jejich rodinné historie a tak dále. V USA se sbírky českých krajaňských komunit sbíhají na dvou místech: v muzeu Cedar Rapids a na univerzitě v Chicagu, kde je velký archiv. Ale je to složité, protože materiály jsou často nezpracované – je tam málo lidí, kteří umí česky. Přitom se tam nacházejí „poklady“, třeba před několika lety byly objeveny nahrávky plukovníka Františka Moravce.

Michal Cáp: Které později zpracoval historik VHÚ Praha Prokop Tomek v knize křest

Ondřej Crhák: Navíc odborníků, kteří se věnují krajanským materiálům, je velmi málo. Pokud bychom měli udělat opravdu velkou výstavu, museli bychom si to naplánovat třeba na tři roky, abychom měli dostatek času na zpracování materiálů.

Na co speciálního byste návštěvníky výstavy chtěli upozornit, na co je nalákat?

Ondřej Crhák: Jednak je to téma českých krajanů opravdu komplexně zpracované. Výstavu jsme se snažili připravit přehledně, pro návštěvníky bude určitě zajímavé, že uvidí krajany, nebo Čechy v Americe, z trochu jiné perspektivy. Tato problematika je běžně spojována především s průmyslovou revolucí, prvním a druhým odbojem, ale my jsme to zpracovali jinak, takže návštěvníci možná budou překvapeni tím, co se dělo před těmito událostmi. A na co bych je nalákal? Určitě na zcela nové informace a také předměty z Náprstkova muzea, které nebyly nikdy dosud vystaveny.

Ondřej Crhák: Třeba předměty spojené s krajanskými spolky jako jejich odznaky, stužky...

Michal Cáp: Můžu uvést praktický příklad: Kolega přivedl na vernisáž svého šestiletého syna, který byl nadšený z expozice věnované mayovkám a winchestrovkám. Je tam také ukázka palných zbraní z dané doby, kterou máme v našich fondech, ale díky spolupráci s Náprstkovým muzeem máme třeba i repliku indiánského skalpovacího nože nebo tomahawku, který přivezl Vojtěch Náprstek ze svého pobytu v Americe. To je přesně to, co může lidi přitáhnout – konkrétní, zajímavé věci. Kromě toho, že výstava ukazuje historii, máme tam i novinky, které nikdy předtím nebyly vystavené.

Zmínili jste, že výstava je propojená s konferencí v Náprstkově muzeu. Kdy se koná?

Ondřej Crhák: Konference se koná ve dnech 16. a 17. dubna v prostorách Náprstkova muzea. Máme tam poměrně zajímavý program, který zahrnuje například téma migrace po roce 1848. Bude tam i panel zaměřený i na službu Nové vlasti tedy na imigranty ve válečných konfliktech. Konference se jmenuje a je zaměřena na evropskou migraci. Vystoupí zde okolo 30 řečníků – každý den čtyři panely po čtyřech příspěvcích.

Ještě se na konferenci můžete registrovat.

<https://www.vhu.cz/prijdte-na-konferenci-o-evropskem-vystehovalectvi-a-migraci-do-naprstkova-muzeu-a-navazuje-na-vystavu-vystavu-o-ceskych-krajanech-v-usa-zahajenou-minuly-tyden-v-armadnim-muzeu-zizkov>